

Liber theologicus fratris cuiusdam praedicatorum conventus Basiliensis*Dominikaner*Predigerkonvent Basel; Papier; a + 166 Bl. 14,5 . 21; c.1439-1448 ⁵⁰a^r Ier.10,23, sonst leer. -a^v Conspectus.1r-18r Dialogus Iesu et animae devotae collectus ex Iohannis de Vardiaco commentario super cantica

">Sermo Subscriptus de passione domini secundum iohannem collectus est ex glosa venerabilis patris fratris Iohannis de verdiaco ordinis praedicatorum super librum canticorum Paucis tamen aliis insertis deuotis materiis Si autem alicui non placeret ille processus per modum dialogi et quasi oracionis cuiusdam, posset simpliciter assumere dicta et auctoritates cum suis glosis sine tali mutua collocutione. Debent etiam differenter scribi et ab inuicem distingui textus passionis et textus canticorum, ac reliquus processus sermonis prout inferius patet, vt singula clarius intelligantur. Item Sicut secundum beatum ieronimum liber canticorum non est omnibus proficuum aut legendus, sic forte nec presens sermo. Cui ergo proficere potest legat, cui non proficit, rogo ut omittat. < Ingrederi in petram Abscondere in fossa humo (Is.2,10)< Passio domini nostri Ihesu christi hodierno die sibi illata est efficacissimum medium colorum i. graciaram et donorum tuorum trahas me 'sicut montes aromatum' (cant.8,14) i. ad ix ordines angelorum Qui cum patre ... Amen. > Collecta est hec passio per quendam fratrem ordinis praedicatorum de conuentu basiliensi pro Religiosis et mundum atque carnem spernentibus. Anno domini M^o cccc^o xl^o iij^o. Orate pro eo.<"

conuertendi ab erroribus ... - ... Vt et tu quandoque delectabilitate et varietate

- Der zu Grunde liegende Kommentar des Johannes de Vardiaco (?), Stegmüller, Rep. bibl. 3, 5029, war in der Basler Dominikanerbibliothek vorhanden: B III 20, 182rb u. B IV 21, 71ra

18r-v Excerpta: Hugo Ripelin de Argentina, compendium theologiae veritatis et alia

"> ex compendio< Ad efficaciam merendi tria valent. primum est difficultas operis ... - ... Et hec durabunt usque ad finem mundi in quo mali[s] pena eterna iustis datur gloria sempiterna Amen." - Druck des Compendiums: Albertus Magnus, Opera omnia ed.S.C.A.Borgnet 34, Paris 1895, S.1-261.

19r-20v Excerpta: Felix Hemmerlin, dialogus de anno iubileo

">Excerptum tractatus domini felicis decretorum doctoris cantoris Turicensis de anno iubileo. Prima materia de origine iubilei< Iubileus est gaudium quod uerbis explicari non potest nec tamen penitus potest reticeri ... - ... sicut etiam dominus aliqua miracula reseruauit

teste Augustino ex quo cottiduana viluerunt." - Druck des vollständigen Textes: Felix Hemmerlin, Opuscula et tractatus (Hain 8424), Bl. n^v-p6^v. - Darunter: "De Obitu Sampsonis (Paulus apostolus hebr. xj^o enumeratis pluribus sanctis patribus et commendata fide eorum ...".

21r-23v fehlen, enthielten laut Conspectus Bl. a^v "De predestinatione conclusiones Magistri henrici gorken fol. xxj^o" (A.G.Weiler, Heinrich von Gorkum, Diss. Nijmegen 1962, S.95 Nr.19). "De Superstitionibus propositiones eiusdem fol.xxiiij^o" (s.unten).

24r Henricus de Gorkum, propositiones de superstitionibus (frgm.)
"/ execucione. Nec hoc nostram (?) deuocionem est tollere, uel alicui scandalum prebere. Nullus animus inordinatus meretur dici deuotus ... preceptum erat sal apponi quod significat discrecionem". - Weiler a.a.O. S.97 Nr.28 (hier nur die Propositiones).

~~24r v Henricus de Gorkum, propositiones de obseruatione festorum~~

24r-v Henricus de Gorkum^k, propositiones de obseruatione festorum
")Propositiones eiusdem Magistri de celebracione festorum (1^a propositio principalis Institutio festorum partim potest dici moralis partim cerimonialis et partim iudicialis ... - ... quia veritas est celebrior quam figura. 3um patet propter necessitatem et pietatem etc. >Expliciunt propositiones<". - Weiler a.a.O. Nr.96 Nr.22 (hier nur die Propositiones).

25r-26r "Auctoritates sacre scripture que videntur apte ad vigiliam natiuitatis domini" (vgl. 82r). - 26v leer.

27r-227r-28v Excerpta: ?Henricus de Frimarãã, tractatus de quattuor instinctibus

"> De quadruplici instinctu (Quadruplex est instinctus siue motus interior scilicet diuinus Angelicus dyabolicus et naturalis Et quia angelus ... - ... pro christo victorialiter optinetur teste apostolo (II Tim.2,5) 'Non coronabitur inquit nisi qui ~~victorialiter~~ legitime certauerit'. Quam coronam ... Amen. hoc est excerptum libri de instinctibus". - Darunter ein Schema der Heilsgeschichte. - Zum Werk s. C.Stroick, Heinrich von Friemar, Freiburg 1954, S.36f. (Drucke hier nicht vorhanden, deshalb Identifizierung nicht nachprüfbar).

29r-61r Compendium vitae gloriosissimae virginis Mariae

"> Compendium totius vite gloriosissime virginis Marie, ex doctoribus autenticis. Prologus< Sicut Aceruus tritici vallatus liliis ~~(cap.1/1/1/1/1/1)~~. Testante sponso fidelium animarum domino Ihesu christo Cant. vij (,2) Sic est laus meritum virtus et magnificencia superbenedicte virginis Marie ... ~~(cap.1)~~ ^{1um capitulum} Quod multipliciter prefigurata et prenunciata est sacratissima virgo Maria. PRimo quando ortus est sol super faciem terre quando creauit deus celum ... - ... periclitantibus adiutorium et liberacionem. Prestante domino nostro Ihesu christo ... Amen. >Benedictus deus. 1449 Comportatus est hic aceruus<".

61r-v Ps. Ignatius, epistulae

Opera patrum apostolicorum 2 ed. F.X. Funk, Tübingen 1881, S.217 (ad BMV. cum responsione); S.214-216 (ad Iohannem ev. epistulae duae). - Angeschlossen "Quamuis in cronicis breuibus legatur gloriosa virgo Maria in hac mortali vita fuisse lxxiii annis ...".

62r 62r-v Iohannes Gerson, responsio ad quaestiones quattuor: quaestio prima (epitome)

">determinacio Magistri Iohannis Gerson super hoc vtrum male loqui de aliis in eorum absentia semper sit peccatum< Accio moralis libera accipit laudem uel vituperium ... - ... nec possunt animas suas deo et sanctis atque amicis commendare sicut vellent." - Druck des vollständigen Textes: Opera ed. E. du Pin 2, 463-467.

63r-73r Compendium de ^{sacris ordinibus} institutione fratrum praedicatorum

">pro fratribus predicatoribus ordinandis et nouiter ordinatis Collectum quoddam ex autenticis doctorum libris< SACri testantur Canones quod priuilegium meretur amittere qui concessa sibi abutitur potestate ... (cap.1) PRimum signaculum Clerici ad ordines assumendi est Corona qua primo datur intelligi ... - ... Colleccionis autem vestri confratris mementote coram deo Cui sit gloria et graciaram accio in secula sempiterna Amen. > 1450<". - 73r-74v s. zu 116v.

75r-76v Quaestiones duae disputatae in universitate Coloniensi, 1439

">... (gestrichen) pro forma anni secundi disputare< Vtrum Substantia, subsistencia, Suppositum, Indiuiduum et Singulare Sint prime uel 2^e intencionis in differencia te uel tantum racione. Circa decisionem huius questionis tria faciam primo quandam excusacionem premittam ... - ... Et sic relinquam hoc questionis discussum, et finaliter videtur

questioni qualitercumque satisfactum."

(76v) ">Questio alia< Vtrum Persona Verbum Suppositum Ypostasis et Substantia in christo ratione differenda sint eius prime uel 2^e intencionis predicta. hec questio vnum suppositum et vnum disiunctum querit. ... probaciones proposicionum et conclusionum eo modo sicut in priori questione sumantur. Sed quia addita sunt hec nomina ...
 - ... Item in questione prescripta non ponuntur vsiosis (an recte: ypostasis?) et subsistencia etc. >Anno etc. xxxix^o sabbato ante dominicam Letare presidente Reuerendo patre fratre Io. de ^{ss} ~~ess~~ ~~endia~~ (?) magistro studencium, Astante Reuerendo patre Cursore fratre Iohanne brit (?) Nurembergensi, arguentibus Reuerendo patre fratre Siffrido baccalario biblico et ceteris extraneis et intraneis respondi ad questionem immediate prescriptam pro forma in studio Coloniensi. Benedictus deus." - ^d ^{anderen} Nie am Schluss genannten Namen sind in der Kölner Matrikel nicht zu finden.) über Iohannes von Essen s. Q F Gesch. Dom. ordens Deutschl. 4, 20 f. 4, 93 f.;

77 77r-8lv Quaestio de sapientia dei incarnata

(77v) ">Questio Vtrum Eterni patris Sapiencia temporaliter incarnata ex matre virgine congruencius hominem redemerit in cruce < Premissis more solito excusacione et protestacione laudabilibus Secundum triplicem questionis materiam triplicem formabo spiritu sancto dirigente pro responsione discursum. Primus discursus ostendet Ihesum Christum merito dici eterni patris sapienciam ... - ... (81r) Nichilominus pro clariori dictorum intellectu recurrendum est ad opera doctoris sancti, ex quibus hec sunt sumpta. >Benedictus Deus<". - Darunter weitere Teile und Notizen zur selben Quaestio, ebenso Bl.8lv u. 77r.

81v-82r Materiae sermonis in vigilia nativitatis domini

< ">Collacio in Vigilia Natiuitatis domini< Emitte agnum ... Ita scribitur originaliter ysa.xvj^o (,1) Et pro excitamento deuocionis nostre assumptum est nunc thematicae Vt eciam in exordio collacionis, Reuerendi patres atque in christo predilecti fratres fateor impericiam meam ... - ... dic ut habetur in primo sermone de circulo. In fine conclude cum quadam exhortacione pulchra ad tantum festum pertinente".

(82r) ">Item Alia deduccio predicti Thematis< Emitte agnum ... Libeat scrutari mecum, Patres mei Reuerendi fratresque dilecti, ex dictis sancti doctoris quantum nobis boni prouenerit ... - ... et post hanc vitam frui mereamur perpetua sua visione. Concedat ... Amen." - An-

geschlossen "Auctoritates pro vigilia natalis domini Ex scriptura sacra". -(vgl. Bl.25r).

82v-82v-84v Sermo habitus in concilio Basiliensi, dom. prima adv. 1443

">Ihesus Maria. Dominica prima aduentus in Concilio< Appropinquabit redempcio vestra. Ita scribitur originaliter Luce xxi^o (cf. v.28) Et nunc habitum est leccionaliter in sacrosancto misse officio. Reuerendissimi Reuerendique patres et domini ... Ad celebrandum deuote quem hodie inchoamus dominicum aduentum Audiamus nos hortantem Bernhardum ... - ... Et appropinquabit indubie redempcio nostra. Qui venturus dabit bonis et malis premia condigna dominis ... Amen. Indulgencias consuetas pronuncio vobis etc. 1. decembris 1443."

85r-87v Sermo de Francisco habitus in concilio Basiliensi, 1443

">de S.Francisco. 1443< Abscondisti hec a Sapientibus ... Ita scribitur originaliter Mt. xj^o (,25) ... Reuerendissimi Reuerendique patres et domini Ceterique singuli in christo dilecti, Facturus sermonem ut cernitis ego talis et tantus de tam sanctissimo Patre ... - ... quatenus per crucis baculum Iordane transmisso mereamur ingredi tandem terram viuencium prestante ... Amen." - Darunter ein Nachtrag über den Kreuzestod Christi, dessen Zugehörigkeit sich nicht feststellen lässt.

88r-89r Sermo in vigilia nativitatis Christi

">Pro Collacione in vigilia Natiuitatis christi vel Annunciacionis beatissime virginis vel pro vulgo aliqua valent< Annunciacio. Quis audiuit talia aut quis vnquam nouit similia. Ars nulla capit ... - ... prestante hoc seruis Rege nostro paruulo qui pro seruis formam serui dignatus est induere. Qui cum patre ... Amen". - 88v unten "Exemplum. due prouincie litigantes et tandem pacem desiderantes fecerunt pactum ut illa pars deberet subiugari alteri ..."; 89r unten "Aliud Exemplum. Cliens uel satellites ducis Romani videns eidem domino suo periculum imminere ..." (beide Exempla über stellvertretenden Tod).

89v-90r Materia sermonis ex Bernardo Claraevallensi (?) extracta

">Ex Sermone Beati Bernhardi Materia deuota< Est puer unus hic qui habet ... (Ioh.6,9). Reuerendi patres atque in domino predilecti fratres, Licet panis nomine in sacra pagina quandoque intelligatur verbum dei ... - ... quia Nemo venit ad filium nisi pater traxerit eum. Quod nobis concedat qui etc. Amen." - Angeschlossen eine Bemerkung zur Zahl der Brote und Fische bei Bernhard.

90v-91v Materiae exhortationis pro religiosis observantialibus ordinis praedicatorum

">In Nomine domini Ihesu. Exhortacio bona pro Religiosis viris et mulieribus obseruancialibus< :Christus dei virtutem et dei Sapienciam: :Agnum Sponsum virginem: Opto pro salute vel pro valete. Qui ... Veruntamen xii alia signa sunt obliqua circuli i. zodiaci ... Sed forsitan replicatis ... Auctoritates scripture terribiles ... (91r) Quid ergo facietis si hec mala precauere vultis ... >Dulcissima Exhortacio Matris Ecclesie si singula verba diffuse dilatentur< Locuturus omnibus racionem primam assumo. Non me attendatis ... >Alia Exhortacio< Quanto affectu loquor Ecce Si qua consolacio etc. (cf.Phil.2,1) ... (91v) >Alia dulcissima de Caritate< Eandem caritatem habens. Nam si linguis hominum loquor. Deus Caritas est ... >Item de vnitate< Vnanimis id ipsum sencientes i. ut in diuersis corporibus ..." - Darunter "1. ignorancia 2. humilitatis defectus ... 30. defectus Caritatis. hec sunt xxx destructiua religionis."

92r Nicolaus de Gorran, expositio in ps.150 (exc.?)

">Expositio psalmi ultimi. 'laudate dominum in sanctis eius' et moralizatio instrumentorum musicalium. Ex glossa N. de gorra< Laudate dominum in sanctis eius (ps.150,1) glorificatis generaliter i. glorificandis . Specialiter primo 'in firmamento' ... - ... vel eciam spiritus siue angelicus siue humanus ymmo eciam spiritus brutalis laudet i. materiam laudis det. hic in presenti ... etc." - Darunter ein Schema de cantu ("hec ex gorra eciam") und "priuilegia virginis marie".

92r-v Exempla quaedam

"Plebanus apportans sacramentum cuidam infirmo presens audiuit confessionem eius ... - ... cuius iudicia sunt abissus multa".

(92v) ">Exemplum Notabile< Cancellarius domini episcopi babenbergensis factus plebanus ad sanctum Laurencium Nurembergensem mox habuit discutere in confessione ... - ... omnia cooperantur in bonum. pater henricus dixit se vidisse illum plebanum."

">Exemplum de maxima misericordia dei< Legitur de quadam puella que cum proprio patre suo peccauerat vnde et matrem suam ... - ... quia ipsa est in celo cum ceteris electis."

">Item Aliud< Sanctus Bernhardus iter faciens pernoctabat uel hospitabatur inscienter aput apostatam sui ordinis ... - ... creditur ipsum aput deum fuisse misericordiam consecutum."

">Item aliud. Iudicia dei abissus multa< Cuius diues pactum fecit cum Iudeo diuite vicino vt vnusquisque ostendat alteri thesaurum ... - ... post ablucionem expiatur et celo infertur."

"Nota Exemplum quo Manyacus volens utique mori curatur per medicum fingentem se eciam velle mori ... - ... restituitur sanitati manyacus ille".

93r-v Sermo de dedicatione ecclesiae

"Fulcite me floribus ... (cant.2,5). Quamuis verum sit quod habenti dabitur vtpote quia habuistis gratiam petendi sermonem ... - ... quoniam per omnibus creaturis egebatis auxilio eius". - ~~De~~ Im Conspectus a^v "Ex libro celestis ierarchie".

93v-94r Sermo de Ruth 2,1

">Alia collacio ex 4° capitulo eiusdem libri< Vadam in agrum et colligam spicas ... Ruth 2 (,1) hoc thema dicitur in persona audientium hanc collacionem Sed in persona predicantis dicitur paulo ibi 'iungere puellis meis etc.' ... - ... Nonne hunc calicem expectasti xxxiiij annis. Sed causa huius est iam facta".

94r-v Exempla duo

"Exemplum. Tempore magne pestilencie Agonizante quadam vxore cuiusdam putabatur mortua ... - ... et ad tempus adhuc in vita permansit."

(94v) "Exemplum. quedam deuota Rusticana frequenter confitebatur plebano. Tandem intelligens in spiritu finem laborum suorum ... - ... et mox in domino obdormiuit."

95r-102v Iohannes de Turrecremata, tractatus de efficacia aquae benedictae contra Petrum Anglicum

">Tractatus de efficacia aque benedictae Re. M. Ioh. de turre cremata sacre theologie professoris ordinis predicatorum tempore concilii basilienensis collectus contra petrum anglicum cognominatum hereticorum quorundam qui in bohemia sunt deffensorem et fauorem precipuum< INiunxit mihi nuper reuerendissima paternitas vestra, pater colendissime, probleuma Reuerendo Magistro Iohanni de ragusio primo bohemorum articulo respondenti ... (cap.1) TRiplex genus aque benedictae reperio cuius vsus christiane religionis ritus ... - ... que vestre reuerendissime paternitatis lime et correccioni cum omni reuerencia presento." - Druck: z. B. Hain * 15739.

103r-106r Iohannes de Moguntia, collationes duae factae in monasterio Schönsteinbach in commemorationem anni quinquagesimi quo ordini praedicatorum incorporatum est, 1447

">Prima Collacio pro solemnitate anni iubilei i. quinquagesimi Quo Monasterium Schönsteynbach est commissum ordini predicatorum< Venerabiles Matres et in domino Ihesu dilecte Sorores. In primis conuenit scire quod Iherusalem Ciuitas subuertenda predicebatur a domino eo quod non cognouerat tempus visitacionis ... - ^(105r)... item pro bono utili propinare dignatur pater noster toti communitati vestre et conuentui duos libros notabiles quos pro profectu vestro vulgarizauit quamquam satis laboriose."

(105r) "Collacio 2^a pro solemnitate predicta faciens mencionem de confessoribus et sororibus huius loci< Si in scriptura sacra commendantur hii qui genealogiam domini per vicos et ciuitates euntes post combustionem hebreorum codicum ab herode factam ... - ... Nunc loco diuisionis perfunctorie et breuiter prosequar de singulis. intendendo si dominus dederit integrum tractatum de ipsis compilare."

- Die in der ersten Predigt angekündigte Darstellung der Geschichte des Konventes fehlt; nach Johannes Meyer, Buch der Reformacio Predigerordens 1 ed. B.M.Reichert (QFGesch.Dom.ordens Deutschl.2), S.50 hat Johannes de Moguntia, der Beichtvater von Schönsteinbach, über das Kloster geschrieben, er dürfte deshalb auch die vorliegenden Predigten gehalten haben, - 106v ausser Federproben leer.

vgl. G.M. Lohr, Die Tantonica im 15. Jh. (QFGesch.Dom.ordens Deutschl.19), 131 Anm. 2. Karppeli, Scriptores 2, 480 Nr. 2474 (diese Hs).

107r-116r Iohannes de Moguntia, ^{O.P.}tractatulus de modo praedicandi

">Incipit tractatulus de modo predicandi< (praef.) Dominus dabit verbum ewangelizantibus virtute multa. Si abilitatis et disponitis vos ad hoc faciendo quod in vobis est ... (cap.1) Circa collectionem sermonis. primo omnium oretis modicum vt dominus deus dirigat vos per spiritum sanctum. Deinde perlegatis ewangelium vel epistolam ... -

... Sufficit quod petitioni vestre satisfeci quantum minus male potui etc. >Explicit doctrinamentum et auisamentum de modo predicandi etc.

Anno xlviiij breuiter per fratrem Io. de Maguncia ordinis predicatorum collectus<". - Über den Autor s. Johannes Meyer, Buch der Reformacio Predigerordens 2 (QFGesch.Dom.ordens Deutschl.3), S.31-34;

G. Meersseman, Concordia inter quatuor ordines mendicantes, in: Archivum Fratrum praedicatorum 4, 1934, 596 P; G. Lohr, Über die Heimat einiger deutscher Prediger und Mystiker aus dem Dominikanerorden, in: Zs. f. dt. lit. u. dt. Lit. 82, 1948-50, S. 178 Nr. 30. Karppeli, Scriptores 2, 481 Nr. 2476 (diese Hs.)

116v-118v.73r-74v Epitome: Stimulus amoris, cum materia sermonis
 "Ex stimulo amoris. De sacrosanctissima passione domini nostri Ihesu christi. Quod christi passio proficit omni statui Omnibus hominum statibus potest proficere dulcissimi ihesu passio veneranda. Nam si peccator es Ecce pro peccatis ... - ... (73v) mereatur per christum collocari in hunc aut illum ordinem tali virtute insignitum." (73v) "Prefacio in passionem christi super predicta materia Ihesvs NAZARENVS REX IVDÆORVM (Ioh.19,19). Si apostolo paulo satis est ut ait Ambrosius nichil scire nisi ihesum christum ... - ... Finaliter Oremus igitur hunc titulum d. Ihesus Nazarenus etc." - Druck des Stimulus: z.B. Hain 3480 (Ps.Bonaventura); der Text folgt der Vorlage sehr frei.

119r-166v Epitome: Paulus Burgensis, scrutinium scripturarum, pars 1
 "Incipit Excerptum scrutini sacre scripture contra cecitatem iudaicam quod scrutinium composuit Reuerendissimus dominus paulus Burgensis episcopus quondam in iudaismo Rabi magnus, post conuersionem professor sacre pagine eximius. prologus in idem excerptum Scrutamini scripturas ... (Ioh.5,39). Christus volens iudeos instruere circa ipsius cognicionem ... - ... ad quem eciam fidei pertinet donum dare. Amen) Sequitur pars 2^a. Introductio in 2^{am} partem deficit hic" - Druck des Werkes: z.B. Hain 10766.

Papier; 14,5 . 21, a + 166 Bl; 1-119 vom Schreiber a mit roten römischen Zahlen rechts oben foliiert; es fehlen Bl.21-23 (s.Inhaltsbeschreibung) und mehrere Lagen am Schluss (wohl ohne Textverlust); nach Bl.31 ein Zettel mit Nachtrag eingheftet.

Mehrere Hände, 2. Viertel 15. Jh.:

- a (a^v, 1r-94v, 103r-106r, 116v-166v): Schriftraum 11-11,5 . 15,5-16; 34-41 Zeilen; kursive Bastarda (18r: 1448; 61r: 1449; 73r: 1450; 76v: 1439); meist rubriziert, viele Titel, Conspectus und Follierung rot; wohl Hand des Iohannes de Moguntia, vgl. A 42, 97-119.
 b (95r-102v): Schriftraum 10 . 15-16; 35-37 Zeilen; kursive Bastarda; die erste Seite rubriziert.
 c (107r-116r): Schriftraum 11 . 16; 33-35 Zeilen; breite kursive Bastarda, von Hand a rubriziert.

Einband 15. Jh., helles weiches Leder, über den Rücken zwischen den Bündeln mit Perg. unterlegt; 2 Schliessen fehlen; Schnitt gelb; Spiegel Fragmente einer liturg. Hs., 14. Jh., mit wenig jüngeren Randnoten; Kettenspuren am hinteren D. oben; Perg.-Titelschild auf dem vorderen D.

Kein alter Besitzeintrag; Bl.1r die alte Signatur der Dominikaner-Bibliothek: "D T 6", rot korrigiert in "D T 14" (diese Signatur auch auf dem Titelschild); Schmidt Nr.141.